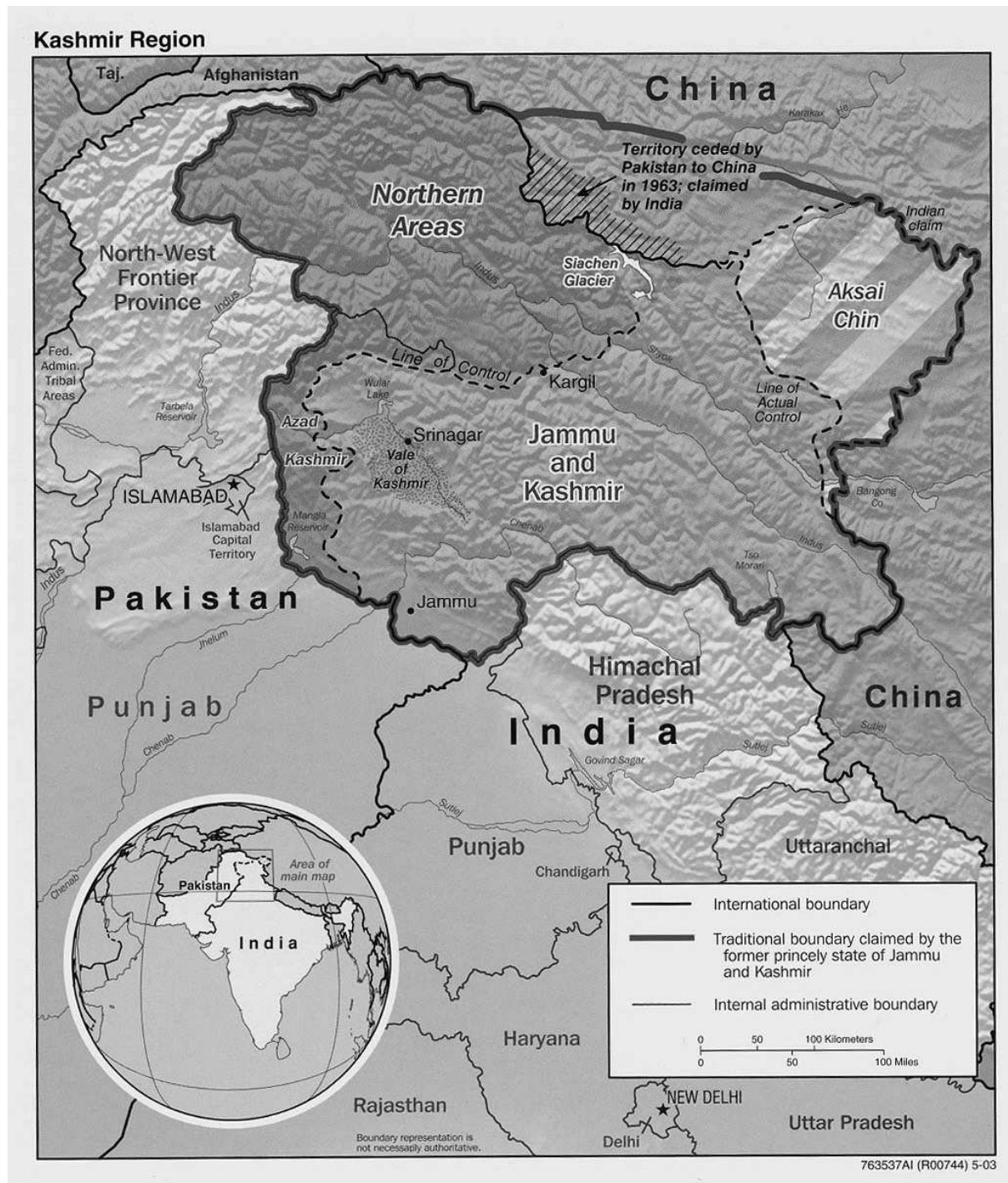

KAŠMÍR

Obr.č. 1 Džammú a Kašmír

Obr.č. 2 Džammú a Kašmír

1. Charakteristika území a stručná historie

Kašmír je historická oblast ležící na jižních svazích Himaláje. V současné době ji tvoří indické státy Džammú a Kašmír, pákistánský Svobodný Kašmír (tyto jsou od sebe odděleny kontrolní linií) a severovýchodní území spravované Čínou. Na severu oblast sousedí s Afgánistánem a Tádžikistánem.

Celou oblast vyplňují mohutné horské systémy. Na severu je to věčným sněhem a ledem zakrytý pustý řetěz Karakóramu, jemuž vévodí druhá nejvyšší hora světa Čchokori

(K2, 8611m n.m.), a dále suché plató Ladákh, dosahující na východě výšek až kolem 6000m n.m. Na jih od hlubokého údolí horního toku Indu se rozkládá hlavní himálajský hřeben. Vysoký Himálaj, jehož součástí je pohoří Zaskar, vrcholí na západě v rozložitě skupině Nangáparvat s 8126m n.m. Pásmo Nízkého Himálaje zastupuje Pír Paňdžal, jehož hlavní hřeben kolísá od 3000 do 4500m n.m. Na sever od něho se rozkládá Kašmírská kotlina, která je nejlidnatější a také nejvýznamnější částí indického Kašmíru. Na jihu území se rozkládá vrchovina Džammú, jejíž průměrná výška je kolem 300m n.m.

Kašmírský jih je zčásti pod vlivem tropických monzunů a má více letních dešťů. Jinak je většina země navzdory velké nadmořské výšce suchá, na východě dokonce extrémně, místy jen s 50 mm srážek ročně ve formě sněhu. V podhůří na jihu se vyskytují listnaté lesy i džungle, ve vyšších polohách smíšené a jehličnaté lesy, rozsáhlé horské louky nebo kamenité pláně a ještě výše už jen krajina pokrytá sněhem a ledem. Kašmírská krajina se počítá k nejkrásnějším v Indii.

Osídlení hornatého Kašmíru je nerovnoměrné. V průměru dosahuje něco přes 20 obyvatel na km². Kromě Kašmírské kotliny (kde leží hlavní město indického Kašmíru - Šrínagar) a jižního podhůří je obydleno ještě údolí Indu a několik dalších údolí na jihu, ostatní území je téměř liduprázdné. Kašmírané vyznávají islám, buddhismus a hinduismus. Etnicky patří převážně ke skupině indoevropské.

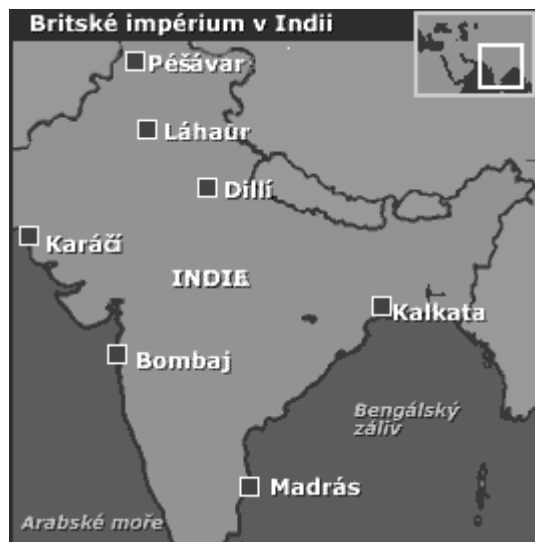
Průmysl je nejvíce zastoupen ve městě Šrínagar a Džammú. Ve Šrínagaru jsou textilní závody zpracovávající vlnu a hedvábí a další rukodělné předměty z tkanin, z kůže, ze dřeva i z kovu. Šrínagar nemá železnici ani těžký průmysl, má však letiště a univerzitu. 70% lidí žijících v kotlině umí číst a psát. I město Džammú má hlavně textilní průmysl, vzniklo zde obchodní centrum i průmyslová zóna. Severně od města se dobývá černé uhlí, jimž se zásobují místní elektrárny. Zemědělství je zaměřeno na níže položených, zčásti i zavlažovaných pozemcích hlavně na pěstování rýže, ve vyšších polohách se pěstuje kukuřice a pšenice, proso, luštěniny, olejniny a další plodiny. Na svazích hor je rozšířen chov hospodářských zvířat, zejména ovcí, na jezerech rybolov. Sever území s nehostinnými podmínkami pro život se zaměřuje převážně na zemědělství.

Historie

Po několik století patřilo celé území Kašmíru k Indii. Vzhledem k současnému konfliktu v území je důležitý pohled na vývoj náboženství a konec britské nadvlády v zemi.

Indové mají různé etnické kořeny. Původní obyvatelstvo mělo tmavou pleť a nyní žije převážně na jihu země. Před rokem 2000 př.n.l. sem ze severozápadu přišli kočovné kmeny Árjů, jejichž víra se stala základem hinduistického učení. Árjové přinesli také kastovní systém, který má v současnosti stále obrovský společenský význam. Konkurenční islámské náboženství bylo v Indii zavedeno roku 1192 muslimským knížetem z Afghánistánu Muhammadem Ghúríem (mughalský panovník), který dobyl území, když porazil hinduistického vládce Prthvirádžu v historické bitvě u Dillí. Přestože většina Indů zůstala věrná hinduismu, vládnoucí třída byla až do britské kolonizace muslimská.

Evropany fascinovalo bohatství a místní výrobky, jež lákaly kupce z Británie, Nizozemí, Portugalska a Francie. V roce 1600 byla založena britská Východoindická společnost, která po dalších sto let měla v zemi značnou moc. Když se mughalská říše zhroutila v důsledku následnických sporů, chopila se Británie moci. V letech 1857 - 59 vypuklo na protest proti britské přítomnosti povstání, jež bylo tvrdě potlačeno. Poté se Indie stala britskou kolonií.

Obr.č. 3 Britské impérium v Indii

Indičtí nacionalisté začali požadovat odchod Britů ze země od počátku 20.let minulého století. Po odchodu Britů, v roce 1947, byla Indie rozdělena na muslimskou (Pákistán a dnešní Bangladéš) a hinduistickou část (dnešní Indie). Od této chvíle napětí mezi muslimy a hinduisty rostlo. Muslimové prchali do Pákistánu a hinduisté do Indie. Kašmír, jako jeden z knížecích států váhal, má-li se připojit k Indii či k Pákistánu. Obě strany se ihned pustily do boje. Množství incidentů přerostlo v roce 1965 a 1971 ve válku. V roce 1972 bylo území rozděleno tzv. linií konroly, ale problém Kašmíru, kde si nároky na malou část neobydleného území na severu činí i Čína, nebyl dosud vyřešen.

2. Příčiny vzniku konfliktu

Indie a Pákistán jsou nesmiřitelnými rivaly už od rozdělení subkontinentu v roce 1947, kdy Británie jako koloniální velmoc přikročila k demontáži své indického impéria. Symbolem nepřátelství, jehož kořeny tkví v náboženství i dějinách, je vleklý spor o stát Džammú a Kašmír. Konflikt v poslední době eskaloval do nebezpečných závodů v jaderném zbrojení.

Kulturně nehomogenní oblast Džammú a Kašmíru počátkem 19. století oficiálně připadla Sikhům. Britové po válce se Sikhy v roce 1846 místo nastolení přímé správy nad oblastí dosadili indického vládce s titulem maharádži.

Pod panství maharádži spadala buddhistická oblast Ladakhu, převážně hinduistický region Džammú, údolí Kašmíru s muslimskou většinou a menší muslimská království na západě.

V období Britského impéria byl stát Džammú a Kašmír jedním z více než 560 autonomních knížecích států poddaných britské koruně. Před vyhlášením nezávislosti bylo místním vládcům doporučeno, aby se připojili k jednomu z obou nových států, Indii nebo Pákistánu, přičemž měli vzít v úvahu zeměpisnou polohu svého státu a náboženství jeho obyvatel.

Vládce Džammú a Kašmíru se však do srpna 1947, kdy došlo k rozdělení, nerozhodl, ke které zemi se připojí. O padesát let později jsou Pákistánci stále přesvědčeni, že Džammú a Kašmír se měl stát součástí jejich země, protože většina obyvatel, soustředěná v údolí Kašmíru, je muslimská.

Indie zase tvrdí, že Džammú a Kašmír patří jí, neboť maharádža nakonec v říjnu souhlasil s připojením k Indii.

3. Historie konfliktu

Obr.č. 4 Kašmír před rokem 1947

Rozdělení a nezávislost – 1947

V srpnu 1947 získala Indie nezávislost na Velké Británii a subkontinent byl rozdělen na převážně hinduistickou, podle ústavy však sekulární Indii, a nově vytvořený muslimský stát Pákistán. Rozdělení subkontinentu však vedlo k nepokojům a vzniku lidových hnutí, protože muslimové, Sikhové a hindové se ocitli na nesprávné straně rozdělených provincií Paňdžábu a Bengálska. Z Bengálska později vznikl Východní Pákistán. Při rasových a náboženských nepokojích bylo podle odhadů zabito půl milionu lidí a další miliony přišly o střechu nad hlavou.

Válka v letech 1947- 48

První válka mezi Indií a Pákistánem vypukla poté, co ozbrojenci z pákistánské severozápadní provincie v říjnu 1947 vpadli do Kašmíru. Maharádža ohrožený jak vzpourou ve svém státě, tak invazí požádal indickou vládu o vojenskou pomoc. Výměnou za to se připojil k Indii a odevzdal jí své pravomoce v záležitostech obrany, komunikací a zahraničních vztahů.

V květnu 1948 byli povoláni vojáci pravidelné pákistánské armády k ochraně státních hranic. Po celý rok pokračovaly srážky pákistánských nepravidelných jednotek s indickou armádou.

Válka skončila 1. ledna 1949, kdy byla pod záštitou OSN podepsána dohoda o příměří. Spojené národy oběma státům rovněž doporučily, aby dostaly svému závazku a uspořádaly v Džammú a Kašmíru referendum. V místech, kde skončily boje, byla vytyčena linie příměří a v oblasti zůstal mírový sbor OSN. Referendum se ovšem nikdy nekonalo.

Roku **1954** ratifikovalo připojení Džammú a Kašmíru k Indii ústavodárné shromáždění tohoto státu. V roce **1957** pak schválilo svou vlastní ústavu, sepsanou podle ústavy indické. Od té doby Indie považuje tu část Džammú a Kašmíru, kterou má pod kontrolou, za nedílnou součást Indické republiky. Pákistán kontroluje zhruba jednu třetinu území státu na západ od linie příměří. Nevelká oblast, kterou Pákistánci nazývají Azad (Svobodné) Džammú a Kašmír a Indové zase Pákistánem okupovaný Kašmír, je poloautonomní. Větší území zahrnující někdejší království Hunza a Nagar, které bývá označováno jako severní oblasti, je pod přímou správou Pákistánu.

V letech **1962-3** (po válce mezi Čínou a Indií - 1962), se pod záštitou Británie a Spojených států uskutečnily rozhovory, na nichž měly Indie a Pákistán urovnat svůj spor o Kašmír. Jednání však byla neúspěšná.

Válka v roce 1965

V dubnu 1965 přerostla srážka mezi pohraničními hlídkami v řídce obydlené oblasti Rann of Kutch, lemující jihozápadní indicko-pákistánskou hranici, v regulérní boje. Indické jednotky se stáhly a Pákistán se považoval za vítěze.

V srpnu však druhá indicko-pákistánská válka pokračovala - poté, co pákistánská vláda zahájila utajovanou ofenzivu směřující přes linii příměří do Džammú a Kašmíru. Začátkem září Indie odpověděla překročením mezinárodně uznávané hranice poblíž Láhauru. Po třech týdnech souhlasila Indie i Pákistán s příměřím pod dohledem OSN.

V lednu **1966** se zástupci vlád Indie a Pákistánu sešli v Taškentu a podepsali deklaraci, v níž potvrdili závazek řešit spory mírovými prostředky. Oba státy se rovněž dohodly na stažení svých jednotek do předsrpnových pozic.

Válka v roce 1971

Vztahy mezi Indií a Pákistánem se znovu zhoršily po vypuknutí občanské války v Pákistánu, kdy západopákistánská armáda zasahovala proti východním Pákistáncům požadujícím autonomii a později nezávislost. V důsledku bojů uprchlo podle odhadů 10 milionů východopákistánských civilistů do Indie. V prosinci 1971 Indie vstoupila do Východního Pákistánu na pomoc tamnímu obyvatelstvu. Pákistánská armáda kapitulovala u Dháky a jejich více než 90 tisíc vojáků se stalo indickými válečnými zajatci. Ve Východním Pákistánu byl 6. prosince 1971 vyhlášen nezávislý stát Bangladéš.

Napětí v oblasti se snížilo po podpisu dohody v Šimle roku **1972** a poté, co Pákistán v roce **1974** uznal Bangladéš. Dohoda ze Šimly obě strany zavazovala k řešení sporných otázek prostřednictvím bilaterální spolupráce a vytvořením pracovních skupin.

Pokud jde o Džammú a Kašmír, obě země souhlasily s návrhem, že budou respektovat linii příměří, která byla přejmenována na linii kontroly, a to "bez předsudků vůči uznávaným pozicím každé strany".

Roku **1974** uzavřela vláda státu Kašmír s indickou vládou dohodu, která potvrzovala statut Kašmíru jako "správní jednotky Indické republiky". Pákistán tuto dohodu odmítl.

1974 - Indie odpálila své první jaderné zařízení

V 80. letech se uskutečnilo několik diplomatických rozhovorů zaměřených na řešení sporných otázek mezi Indií a Pákistánem. Roku **1982** oba rivalové zahájili neúspěšná jednání o uzavření smlouvy o neútočení. O dva roky později Indie letecky dopravila své vojáky do oblasti ledovce Siačen v severním Kašmíru, což znovu zvýšilo napětí v oblasti. Pákistán odpověděl opevnováním ledovce ze své strany a začalo se mluvit o nejméně položené válečné zóně na světě.

Roku 1988 Indie a Pákistán podepsaly dohodu o neútočení na jaderná zařízení druhé země.

Indie vytrvale odmítala zprostředkování jakékoli třetí strany, která by pomohla ukončit pohraniční srážky v Kašmíru. Podle Indie se měly spory řešit cestou bilaterálních rozhovorů v souladu s dohodou ze Šimly, podepsanou v roce 1972.

Povstání v Kašmíru - 1989

V roce 1989 začalo v údolí Kašmíru ozbrojené povstání proti indické správě. Muslimské politické strany si stěžovaly, že volby do zákonodárného shromáždění státu Džammú a Kašmír, které se konaly roku 1987, byly zmanipulovány v jejich neprospěch, a vytvořily militantní křídla. Některé skupiny požadovaly pro stát Džammú a Kašmír nezávislost, jiné unii s Pákistánem.

Pákistán poskytl tomuto hnutí "morální a diplomatickou" podporu a vyzval, aby byla tato otázka řešena referendem pod záštitou OSN.

1989 - Pákistán oznámil, že provedl úspěšný test své první střely dlouhého doletu Hatf-1 a Hatf-2.

1992 - Pákistán zveřejnil informaci, podle níž získal vědecké know-how pro výrobu jaderné pumy.

Indická vláda však tvrdila, že pákistánská podpora spočívá ve výcviku a dodávkách zbraní militantním separatistům, a opakovaně žádala, aby Pákistán skoncoval s "přeshraničním terorismem".

V 90. letech se vynořilo několik nových militantních skupin, z nichž většina zastává radikální islámské názory. Ideologický důraz hnutí se posunul od nacionalismu a sekularismu k islamismu. Částečně to bylo způsobeno i tím, že do údolí Kašmíru přišel velký počet islámských bojovníků džihádu - Svaté války - kteří v 80. letech bojovali v Afghánistánu proti Sovětskému svazu.

Diplomatické úsilí 1996 – 1997

V roce 1996 se setkali indiští a pákistánští vojenští činitelé na linii kontroly, rozdělující stát Džammú a Kašmír, a snažili se zmírnit napětí po předcházejících bojích. Oslavy 50 let nezávislosti obou zemí v roce 1997 byly doprovázeny vlnou diplomatických aktivit. V tomto roce se ministři zahraničí Indie a Pákistánu setkali v Dillí. Po skončení druhého kola rozhovorů v Islámábádu vyhlásili osmibodový plán mírových rozhovorů, zahrnující i jednání o Kašmíru. Rozhovory sice skončily ve slepé uličce, ale obě strany se zavázaly k dalším setkáním.

Pákistánský premiér Nawáz Šaríf v projevu proneseném na půdě OSN učinil nabídku, aby byly zahájeny rozhovory s cílem uzavřít s Indií smlouvu o neútočení, v níž by se oba státy zavázaly k tomu, že nepoužijí svého jaderného a raketového arzenálu.

Jaderné soupeření 1998

V průběhu 90. let dramaticky eskalovaly závody ve zbrojení mezi oběma rivaly. V květnu 1998 provedla Indie v poušti státu Radžastán poblíž hranic s Pákistánem podzemní jaderné zkoušky. Pákistán zareagoval šesti testy provedenými v Balúčistánu. Ve stejném roce Pákistán zkoušel svou raketu Ghaurí, která má nejdelší dolet (1500 km) a je pojmenována po muslimském bojovníkovi, který ve 12. století dobyl část Indie. Obě strany byly kvůli zkouškám ostře kritizovány mezinárodním společenstvím, které se obávalo rostoucí hrozby jaderné konfrontace.

Obr.č. 5 Obě země vyvinuly rakety s dlouhou dráhou doletu, které mohou zasáhnout města

Spojené státy zavedly proti oběma zemím sankce a zmrazily pomoc, půjčky a obchodní výměnu v hodnotě více než 20 miliard dolarů. Japonsko zablokovalo půjčky ve výši asi 1 miliardy dolarů. Podobná opatření přijalo i několik evropských zemí a vlády zemí G8 uvalily zákaz na půjčky Indii a Pákistánu s výjimkou humanitární pomoci.

Rada bezpečnosti OSN Indii a Pákistán odsoudila za provedení jaderných zkoušek a vyzvala obě země k ukončení veškerých programů jaderného zbrojení.

Vztahy mezi Indii a Pákistánem se znovu zlepšily v únoru 1999, kdy indický premiér Atál Biháří Vádžpéjí navštívil Pákistán a setkal se s pákistánským ministerským předsedou Nawázem Šarífem. Oba představitelé podepsali tzv. Láhaurskou smlouvu, v níž se znovu zavázali k "vyvinutí intenzivnějšího úsilí o řešení všech otázek, včetně otázky Džammú a Kašmíru".

Konflikt v Karbolu 1999

V květnu 1999 Indie poprvé za téměř 30 let zahájila letecké údery proti jednotkám podporovaným Pákistánem, které pronikly do hor severně od Kargílu v Indii spravovaném Kašmíru. Boje hrozily přerůst v přímý konflikt mezi oběma státy a Pákistán odpověděl uvedením své armády do nejvyšší pohotovosti.

Indie opakovaně tvrdila, že operaci se zúčastnily pákistánské oddíly lehké pěchoty, které mají základny v severních oblastech pod správou Pákistánu. Islámábád to však vytrvale popíral. Podle pákistánského výkladu šlo o "bojovníky za svobodu", kteří bojovali za osvobození státu Džammú a Kašmír.

Ve vrcholné fázi konfliktu byly denně odpalovány tisíce granátů a Indie podnikala stovky náletů. Červený kříž oznámil, že na pákistánské straně linie kontroly bylo nejméně 30 tisíc lidí přinuceno uprchnout ze svých domovů.

Zpravodajové hlásili přibližně 20 tisíc uprchlíků na indické straně. Obě strany si dělaly nárok na vítězství v konfliktu, který skončil poté, co pákistánský premiér Nawáz Šaríf na nátlak Spojených států vyzval jednotky proniknuvší za linii kontroly, aby se stáhly.

V říjnu 1999 provedl generál Parvíz Mušaráf vojenský převrat v Pákistánu a sesadil zvoleného premiéra Nawáze Šarífa. Převzetí moci generálem Mušaráfem bylo později stvrzeno Nejvyšším soudem Pákistánu na období tří let.

Mezinárodní společenství nicméně převrat odsoudilo a vyzvalo nové pákistánské vedení, aby vypsaloby volby a okamžitě znovu nastolilo civilní vládu. Pákistánu bylo rovněž pozastaveno členství v Commonwealthu.

Na pokraji války 2001

Důsledkem sebevražedných útoků na Spojené státy z 11. září 2001 bylo obnovení přátelských vztahů mezi Pákistánem a Západem. Pákistán přislíbil, že bude spolupracovat v kampani proti bin Ládiově síti Al-Káida a talibanským vládcům v Afghánistánu.

Napětí podél linie kontroly přetrvávalo. V říjnu vypukly nejhorší boje za poslední více než rok, když Indie, která stále odsuzovala Pákistán za přeshraniční terorismus, začala ostřelovat pákistánské vojenské pozice.

Obr.č. 6 V roce 2001 při násilnostech ve Srinagaru zemřelo 38 lidí

V říjnu byl spáchán krvavý útok na kašmírské shromáždění ve Šrínagaru, při kterém zahynulo 38 lidí. Po útoku vyzval první ministr v Indii spravovaném Kašmíru Farúk Abdulláh vládu v Dillí, aby podnikla vojenskou ofenzívu proti výcvikovým táborům militantů na druhé straně hranic s Pákistánem.

13. prosince zaútočili kašmírští militanti na indický parlament v Dillí. Za útok, který si vyžádal 14 lidských životů, nesou podle Indie odpovědnost militanti podporovaní Pákistánem. Důsledkem bylo dramatické shromažďování jednotek podél hranice mezi Indií a Pákistánem, přestřelky a obavy z další eskalace konfliktu.

V lednu 2002 pronesl prezident Mušaráf klíčový projev, v němž se zavázal, že Pákistán nedovolí teroristům operovat z jeho půdy. Parvíz Mušaráf také znovu apeloval na indickou vládu, aby se snažila řešit otázku Džammú a Kašmíru prostřednictvím dialogu. Indie prohlásila, že počká, zda po slovech pákistánského prezidenta budou následovat i činy.

4.Charakteristika stran konfliktu

INDIE

Oficiální název: Indická republika

Hlavní město: Dillí

Rozloha: 3287590 km²

Počet obyvatel: 1049700118

Hustota zalidnění: 312 lidí na km²

Státní zřízení pluralitní federativní republika s dvoukomorovým parlamentem

Časové pásmo: GMT + 5 H 30 MIN

Administrativní dělení: 28 států, 7 svazových teritorií

Nezávislost od: 15. srpna 1970

Měna: indická rupie (Re) =100 paisů

Úřední jazyk: angličtina, hindština

Rozloha vodní plochy: 314400 km²

Rozloha pevniny: 2973190 km²
Délka hranic: 14103 km
Délka pobřeží: 7000 km
Sousedící země: Nepál, Čína, Barma, Pákistán
Průměrný věk muže: 62
Průměrný věk ženy: 63
Relativní podíl městského obyvatelstva: 26
Hrubý domácí produkt na osobu: 470\$
Počet obyvatel na 1 lékaře: 2439
Procento populace, které je gramotné: 52%
Nezaměstnanost: 10,4 % (1998)
Průmyslová odvětví: řemeslnická výroba, potravin., textil., kožedělný prům., výroba softwaru,
Zemědělství: pěstování pšenice, prosa, čajovníku, jutovníku, luskovin, sezamu, banánovníku, ovoce, zeleniny, cukr, třtiny, podzemnice olejné, indického koření, chov skotu, buvolů, koz, ovcí, rybolov
Přírodní zdroje: dřevo, uhlí, zlato, stříbro, drahokamy, grafit, slída, fosfáty, kamenné soli, barevné kovy, rudy železa
Nejvyšší hora: Kangčendoza - 8.598 m n. m
Nejnižší bod: Indický oceán - 0 m n. m
Nejdelší řeka: Ganga (2.510 km)
Největší město: Bombaj (13.500.000 obyvatel)
Přírodní nebezpečí: sucha, záplavy, bouře, zemětřesení
Železnice v km: 63518
Silnice v km: 3319644
Přístaviště: Chennai (Madras), Cochin, Jawaharal Nehru, Kandla, Kolkata (Calcutta), Mumbai (Bombay), Vishakhapatnam
Vojenská služba: ve věku 17 let
Náboženská příslušnost: muslimové 11%, hinduisté 85%, sikhové 0%, ostatní 0%, křesťané 0%

Strategické zájmy Indie v Kašmíru

Kašmír má v nepřátelství mezi Pákistánem a Indií zvláštní význam. Má strategickou polohu pro kontrolu nad značnou částí vodních zdrojů jižní Asie a důležitých cest do centrální Asie. Pro Indii Kašmír hraje důležitou roli především jako pojítka mezi jižní a centrální Asií, velmi blízko leží Tádžikistán a Afghánistán.

Indičtí nacionalisté sní o veliké Indii, která vznikne zabráním celého pákistánského území. Svého pákistánského soka Indie výrazně oslabila přepadením v roce 1971 a především odštěpením Východního Pákistánu. Z Východního Pákistánu pak vznikl samostatný stát Bangladéš. Hinduistická indická vláda částečně přehlíží reakční hinduistické názory zejména proti muslimům žijícím v Indii. V Kašmíru ve kterém žijí převážně muslimové neoperují významné indické nacionalistické skupiny, které by podporovaly násilné střety. Indie jako taková podle svých prohlášení pouze brání své území. Indie si dnes chce vybudovat velmocenské postavení, přetrumfnout svého čínského soupeře a stát se tak vůdčí regionální mocností v celé Asii. Indie, ústy svého ministerského předsedy Vádžpejího, který na situaci kolem Kašmíru reaguje: »My nechceme žádnou válku, válka je nám vnucována.«

V Indii díky válce s Pákistánem probíhalo ohromné zbrojení. Indická armáda je dnes s 1,2 milióny mužů čtvrtá největší na světě.

PAKISTÁN

Oficiální název: Pákistánská islámská republika
Hlavní město: Islamábád
Rozloha: 803940 km²

Počet obyvatel: 150694740
Hustota zalidnění: 187 lidí na km²
Státní zřízení federativní pluralitní islámská republika s dvoukomorovým parlamentem
Časové Pásmo: GMT +5
Administrativní dělení: 4 provincie, 1 teritorium, území hlavního města
Nezávislost od: 14.8.1947 (od Velké Británie)
Měna: pákistánská rupie (Pre) =100 paisů
Úřední jazyk: urdština
Rozloha vodní plochy: 25220
Rozloha pevniny: 778720
Délka hranic: 6774
Délka pobřeží: 1046
Sousedící země: Írán, Indie, Čína, Afghánistán
Procento populace, které je gramotné: 45%
Nezaměstnanost: 7.8%
Průmyslová odvětví: textilní, potravinářský, zpracování hnojiv a garnátů, papírenský
Zemědělství: pěstování bavlny, pšenice, rýže, cukrové třtiny, ovoce a zeleniny, produkce mléka, hovězího a skopového masa a vajec
Přírodní zdroje: zemní plyn, omezená ložiska ropy, uhlí nevalné kvality, železná ruda, měď, sůl, vápenec
Nejvyšší hora: Čogori (K2 - 8.611 m)
Nejnižší bod: Indický oceán (0 m)
Nejdelší řeka: Indus/Sindh (v zemi 2.500 km)
Největší město: Karáčí (10.500.000 obyvatel)
Přírodní nebezpečí: častá zemětřesení, příležitostně velmi silná hlavně na severu a na západě, po prudkých deštích povodně podél řeky Indus
Železnice v km: 8163
Silnice v km: 254410
Přístaviště: Karachi, Port Muhammad bin Qasim
Náboženská příslušnost: muslimové 97%

Strategické zájmy Pákistánu v Kašmíru

Kašmír má v nepřátelství mezi Pákistánem a Indií zvláštní význam. I pro Pákistán má strategickou polohu pro kontrolu nad značnou částí vodních zdrojů jižní Asie a důležitých cest do centrální Asie. Tři velké řeky Pákistánu – Čanáb, Indus a Djelam – pramení v části Kašmíru obsazené Indií.

Pákistán, velký přítel USA, tlačí na americkou vládu a žádá protislužbu za podporu války proti Afghánistánu a chce pomoc s posílením své role v kašmírském konfliktu. Pákistánský prezident Mušaraf nedávno vysvětloval, že se musel rozhodnout mezi dvěma "K" – mezi Kábulem a Kašmírem. Pákistán celý svět podezřívá, že sází od roku 1989 především na vytváření reakčních fundamentalistických skupin, jež měly za úkol páchat atentáty na indickém území. A je pravdou, že se v 90. letech vynořilo několik nových militantních skupin, z nichž většina zastává radikální islámské názory. Ideologický důraz hnutí se posunul od nacionalismu a sekularismu k islamismu. Částečně to bylo způsobeno i tím, že do údolí Kašmíru přišel velký počet islámských bojovníků džihádu - Svaté války - kteří v 80. letech bojovali v Afghánistánu proti Sovětskému svazu. Pákistán samozřejmě spoluprací s extremistickými skupinami popírá, ale podle všeho je patrné, že alespoň morálně podporuje teroristickou organizaci, která 1. října 2001 přepadla parlament indické části Kašmíru a také tu skupinu, která 13. prosince spáchala útok přímo na indický Parlament, při kterém zahynulo 24 osob. K atentátu se podle agentury AFP přihlásila radikální islámská skupina Džajš-e-Muhammad, sídlící v Pákistánu, která je ve sporech s Indií nejradikálnější.

Pákistánská armáda zahrnuje 580000 aktivních vojáků. Již v polovině 90. let využíval Pákistán více než 7 procent hrubého domácího produktu na zbrojení.

5. Síly a události mimo region, ovlivňující vývoj sporu

Je velmi těžké interpretovat jaké síly se angažují v tomto sporu. Do války se oficiálně neangažovala žádná země, tichá podpora mocností jak na straně Indie tak i na straně Pákistánu je skryta po rouškou tajemství. To, že se žádná země do sporu nikdy výrazně nezapojila dokládá i fakt, že Indie vytrvale odmítá zprostředkování jakékoli třetí strany, která by pomohla ukončit pohraniční srážky v Kašmíru.

Jak Indie tak i Pákistán byly a jsou podporovány a instruovány různými mocnostmi. Po nepodařeném napadení socialistické Číny v roce 1962 šlo Indii o vytvoření úzkého svazku se Sovětským svazem. V roce 1971 byla tedy podepsána indicko-sovětská smlouva o přátelství s výpovědní lhůtou 20 let. V posledních čtyřech desetiletích obdržela Indie od Ruska zbraňové systémy v hodnotě 30 miliard dolarů.

Pákistán byl proti tomu vybudován a celá desetiletí je podporován USA. Díky válce mezi Čínou a Indií se právě socialistická Čína výrazně zapojovala do sporu, samozřejmě na straně Pákistánu. V letech 1962-3, právě po válce mezi Čínou a Indií (1962), se pod záštitou Británie a Spojených států uskutečnily rozhovory, na nichž měly Indie a Pákistán urovnat svůj spor o Kašmír. Jednání však byla neúspěšná. USA a Čína podporovaly také vojenské expanze Pákistánu do Afghánistánu.

Oficiálně do sporu vstupuje OSN a to hned několikrát. Poprvé po první válce v roce 1949, kdy je pod záštitou OSN podepsána dohoda o příměří. Spojené národy oběma státům rovněž doporučily, aby dostály svému závazku a uspořádaly v Džammú a Kašmíru referendum. V místech, kde skončily boje, byla vytyčena linie příměří a v oblasti zůstal mírový sbor OSN. Referendum se ovšem nikdy nekonalo. Po třech týdnech války v roce 1965 souhlasila Indie i Pákistán s příměřím pod dohledem OSN. Pokud připomínáme mírové řešení tohoto sporu nesmíme opomenout na taškentskou dohodu z 10. 1. 1966, konanou pod záštitou SSSR, která na čas ukončila vzájemné napadání a která přinesla snížení vojenského napětí v oblasti. Na prosincovém summitu v roce 1985 byla dosažena dohoda o vzájemném zřeknutí se použití nukleárních zbraní, ale indický návrh na ukončení bojů v roce 1986 byl stažen, když Pákistán zrušil slib nepožadovat plebiscit na mezinárodním poli.

V průběhu 90. let dramaticky eskalovaly závody ve zbrojení mezi oběma rivaly. Obě strany byly kvůli zkouškám ostře kritizovány mezinárodním společenstvím, které se obávalo rostoucí hrozby jaderné konfrontace. Spojené státy zavedly proti oběma zemím sankce a zmrazily pomoc, půjčky a obchodní výměnu v hodnotě více než 20 miliard dolarů. Japonsko zablokovalo půjčky ve výši asi 1 miliardy dolarů. Podobná opatření přijalo i několik evropských zemí a vlády zemí G8 uvalily zákaz na půjčky Indii a Pákistánu s výjimkou humanitární pomoci. Rada bezpečnosti OSN Indii a Pákistán odsoudila za provedení jaderných zkoušek a vyzvala obě země k ukončení veškerých programů jaderného zbrojení. Unikátní kašmírský summit z července roku 2001 nedosáhl žádných výsledků a situace se opět vyostřila po bombovém útoku na parlament indického svazového státu Džammú a Kašmír.

V roce 2002 se uskutečnil summit Jihoasijského sdružení pro oblastní spolupráci v nepálském Káthmándú, na kterém došlo k formálnímu podání ruky mezi nejvyššími představiteli Pákistánu a Indie. Summit podle oficiálních sdělení "nesnížil ani nezvýšil napětí mezi oběma znepřátelenými zeměmi".

Vůdčí světové země, zejména USA, pátrají dodnes po způsobu, jak zabránit propuknutí otevřené války mezi Indií a Pákistánem. Otevřená indicko-pákistánská válka jim nemůže pasovat do jejich světově-politického kalkulu. Zároveň ale USA nemohou zahájit

drastická ekonomická a jiná opatření ani proti Indii, ani proti Pákistánu, protože to by mohlo znamenat konec Bushovy »Protiteroristické koalice«.

6. Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu

Válečné konflikty

V letech 1947-48 proběhla první válka mezi Indií a Pákistánem o území Džammú a Kašmíru. Ozbrojenci z pákistánské severozápadní provincie v říjnu 1947 vpadli do Kašmíru. Mahárádža, indický vládce, který spravoval území, ohrožený jak vzpourou ve svém státě, tak invazí požádal indickou vládu o vojenskou pomoc. *Výměnou za to se připojil k Indii a odevzdal jí své pravomoce v záležitostech obrany, komunikací a zahraničních vztahů.* Jak Indie, tak Pákistán souhlasily s tím, aby bylo připojení stvrzeno referendem, jakmile pomine nepřátelství mezi oběma zeměmi. Válka však pokračovala až do 31. prosince 1948, kdy byla pod záštitou OSN podepsána dohoda o příměří. *Spojené národy oběma státům rovněž doporučily, aby dostály svému závazku a uspořádaly v Džammú a Kašmíru referendum.* V místech, kde skončily boje, byla vytyčena linie příměří a v oblasti zůstal mírový sbor OSN. *Referendum se ovšem nikdy nekonalo.* Roku 1954 ratifikovalo připojení Džammú a Kašmíru k Indii ústavodárné shromáždění tohoto státu. V roce 1957 pak schválilo svou vlastní ústavu, sepsanou podle ústavy indické. Od té doby Indie považuje tu část Džammú a Kašmíru, kterou má pod kontrolou, za nedílnou součást Indické republiky. Pákistán kontroluje zhruba jednu třetinu území státu na západ od linie příměří. Nevelká oblast, kterou Pákistánci nazývají Azad (Svobodné) Džammú a Kašmír a Indové zase Pákistánem okupovaný Kašmír, je poloautonomní. Větší území zahrnující někdejší království Hunza a Nagar, které bývá označováno jako severní oblasti, je pod přímou správou Pákistánu.

V letech 1962-3, po válce mezi Čínou a Indií (1962), se pod záštitou Británie a Spojených států uskutečnily rozhovory, na nichž měly Indie a Pákistán urovnat svůj spor o Kašmír. Jednání však byla neúspěšná.

Spor dále pokračoval válkou v dubnu a srpnu roku 1965. V srpnu pákistánská vláda zahájila ofenzivu směřující přes linii příměří do Džammú a Kašmíru. Začátkem září Indie odpověděla překročením mezinárodně uznávané hranice poblíž Láhauru. *Po třech týdnech souhlasila Indie i Pákistán s příměřím pod dohledem OSN. V lednu 1966 se zástupci vlád Indie a Pákistánu sešli v Taškentu a podepsali deklaraci, v níž potvrdili závazek řešit spory mírovými prostředky. Oba státy se rovněž dohodly na stažení svých jednotek do předsrpnových pozic.*

Vztahy mezi Indií a Pákistánem se znovu zhoršily po vypuknutí občanské války v Pákistánu. Ve Východním Pákistánu byl 6. prosince 1971 vyhlášen nezávislý stát Bangladéš. Napětí v oblasti se snížilo po podpisu dohody v Šimle roku 1972 a poté, co Pákistán v roce 1974 uznal Bangladéš. Dohoda ze Šimly obě strany zavazovala k řešení sporných otázek prostřednictvím bilaterální spolupráce a vytvořením pracovních skupin. *Pokud jde o Džammú a Kašmír, obě země souhlasily s návrhem, že budou respektovat linii příměří, která byla přejmenována na linii kontroly, a to "bez předsudků vůči uznávaným pozicím každé strany". Roku 1974 uzavřela vláda státu Kašmír s indickou vládou dohodu, která potvrzovala statut Kašmíru jako "správní jednotky Indické republiky". Pákistán tuto dohodu odmítl.*

V roce 1989 začalo v údolí Kašmíru ozbrojené povstání proti indické správě. Muslimské politické strany vytvořily militantní křídla. Některé skupiny požadovaly pro stát Džammú a Kašmír nezávislost, jiné unii s Pákistánem. *Pákistán poskytl tomuto hnutí*

"morální a diplomatickou" podporu a vyzval, aby byla tato otázka řešena referendem pod záštitou OSN. Indická vláda nařkla Pákistán z „přeshraničního terorismu“.

Diplomatické úsilí

V roce 1996 se setkali indiští a pákistánští vojenští činitelé na linii kontroly, rozdělující stát Džammú a Kašmír, a snažili se zmírnit napětí po předcházejících bojích. Oslavy 50 let nezávislosti obou zemí v roce 1997 byly doprovázeny vlnou diplomatických aktivit. V tomto roce se ministři zahraničí Indie a Pákistánu setkali v Dillí. **Po skončení druhého kola rozhovorů v Islámábádu vyhlásili osmibodový plán mírových rozhovorů, zahrnující i jednání o Kašmíru. Rozhovory sice skončily ve slepé uličce, ale obě strany se zavázaly k dalším setkáním.** Pákistánský premiér Nawáz Šaríf v projevu proneseném na půdě OSN učinil nabídku, aby byly zahájeny rozhovory s cílem uzavřít s Indií smlouvu o neútočení, v níž by se oba státy zavázaly k tomu, že nepoužijí svého jaderného a raketového arzenálu. **Roku 1988 Indie a Pákistán podepsaly dohodu o neútočení na jaderná zařízení druhé země. Indie vytrvale odmítala zprostředkování jakékoli třetí strany, která by pomohla ukončit pohraniční srážky v Kašmíru. Podle Indie se měly spory řešit cestou bilaterálních rozhovorů v souladu s dohodou ze Šimly, podepsanou v roce 1972.** V 80. letech se uskutečnilo několik diplomatických rozhovorů zaměřených na řešení sporných otázek mezi Indií a Pákistánem. Roku 1982 oba rivalové zahájili neúspěšná jednání o uzavření smlouvy o neútočení. O dva roky později Indie letecky dopravila své vojáky do oblasti ledovce Siačen v severním Kašmíru, což znovu zvýšilo napětí v oblasti. Pákistán odpověděl opevňováním ledovce ze své strany a začalo se mluvit o nejvýše položené válečné zóně na světě.

Jaderné zbrojení

V průběhu 90. let dramaticky eskalovaly závody ve zbrojení mezi oběma rivaly. V roce 1998 proběhly v Indii i Pákistánu první jaderné testy. Rada bezpečnosti OSN Indii a Pákistán odsoudila za provedení jaderných zkoušek a vyzvala obě země k ukončení veškerých programů jaderného zbrojení. Vztahy mezi Indií a Pákistánem se znovu zlepšily v únoru 1999, kdy indický premiér Atál Biháří Vádžpejí navštívil Pákistán a setkal se s pákistánským ministerským předsedou Nawázem Šarífem. Oba představitelé podepsali *tzv. Láhaurskou smlouvu, v níž se znovu zavázali k "vyvinutí intenzivnějšího úsilí o řešení všech otázek, včetně otázky Džammú a Kašmíru"*.

V roce 1999 byla Indie a Pákistán na pokraji války. Ve vrcholné fázi konfliktu byly denně odpalovány tisíce granátů a Indie podnikala stovky náletů. Obě strany si dělaly nárok na vítězství v konfliktu, který skončil poté, co pákistánský premiér Nawáz Šaríf na nátlak Spojených států vyzval jednotky proniknuvší za linii kontroly, aby se stáhly.

V roce 2002 pákistánský prezident Parvíz Mušaráf apeloval na indickou vládu, aby se snažila řešit otázku Džammú a Kašmíru prostřednictvím dialogu. Indie prohlásila, že počká, zda po slovech pákistánského prezidenta budou následovat i činy.

Summit v Agře

Mezi poslední pokusy o strategické řešení patří summit konaný v Agře ve dnech 14.-16. července 2001. Účastnil se ho pákistánský prezident Parvíz Mušaráf a indický ministerský předseda Atal Biháří Vádžpejí. Událost je poslední v sérii pokročilých schůzek mezi lidry dvou národů za posledních 50 let. Je oběma politiky označována za možný zlom v indicko-pákistánských vztazích. Schůzce předcházela celá řada kroků ke zvýšení vzájemné důvěry - tím posledním je rozhodnutí Indie uvolnit omezení pro cestování pákistánských občanů do

Kašmíru. Již první den však došlo k neshodám. Mušaráf vedl kontroverzní setkání za zavřenými dveřmi s kašmírskými separatisty. Indická vláda s tímto setkáním nesouhlasila a jako svého reprezentanta poslala nižšího úředníka. Setkání v Dillí doprovázely vlny násilí na kontrolní linii v Kašmíru. Druhý den se rozhovory přesunuly do Agry v Uttar Praděši. Údajně byly konstruktivní a měly pokračovat následujícího dne. Střety v Kašmíru však nepřestávaly a nejméně 18 lidí bylo zabito při těžkých bojích mezi indickými vojáky a islámskými separatisty. Třetí den jednání měla být vytvořena smlouva, se kterou by souhlasily obě strany. To se však nepodařilo a dohoda očekávaně ztroskotala na otázce Kašmíru. President Mušaráf se vrátil do Islamabadu. Rozhovory přesto přinesly malý úspěch, kdy se obě strany dohodly na dalším setkání a indický ministerský předseda Vádžpejí souhlasil s tím, že navštíví Islamabad. V obou zemích však stále převládá zklamání z toho, že žádné další dohody nebude dosaženo.

7. Seznam otázek (sporných bodů), které brání vyřešení konfliktu

- velmocenské ambice obou rivalů (především Indie)
- náboženská heterogenita území (muslimové x hinduisté) a z toho plynoucí náboženský extremismus (o oblasti operují především islámské teroristické skupiny)
- neochota Indie zapojit do jednání o řešení sporu jakoukoliv třetí stranu

8. Návrh strategie vedoucí k vyřešení konfliktu

Navrhnout jakoukoliv strategii řešení tohoto konfliktu, která by si chtěla dělat reálné naděje na úspěch, je úkol více než složitý a její autor by jistě stál v čele adeptů na udělení Nobelovy ceny míru. Spor o Kašmír patří k jedněm z nejsložitějších a nejdelších konfliktů, které se ve světě vyskytují. Tomu odpovídá také počet různých návrhů a snah o jeho vyřešení. Přesto se pokusím alespoň o nástin možných řešení.

Ať už bude případná strategie jakákoliv, klíčová je podle mne role třetí strany, jakéhosi nestranného arbitra (pozn. Indie účast jakékoliv třetí strany vytrvale odmítá). Onou třetí stranou by podle mne měla být OSN, jakožto organizace těšící se nejvyšší vážnosti na poli mezinárodních vztahů. Od toho se pak budou odvíjet případné strategie. Zmínil bych asi, dle mého názoru, 3 nejpravděpodobnější a nejrealističtější:

- a) Ponechání Statu Quo a to na linii příměří, která byla utvořena v roce 1949 a kterou obě strany v současné době více méně respektují. Kašmír by tedy byl rozdělen mezi Indii a Pákistán.
- b) Vyhlášení místního referenda o tom, ke kterému státu chtějí obyvatelé Kašmíru patřit. Zde by byla klíčová role mezinárodních organizací, hlavně OSN, které by musely dohlédnout na řádný průběh referenda a zamezit snahám o jeho zfalšování. Připomínám, že snahy o vyhlášení referenda se již v minulosti objevily, ale nikdy se neuskutečnilo.
- c) Vyhlášení nezávislého státu Kašmír (na Indii i Pákistánu), který by byl na počátku pod správou OSN a později (po ustavení místní vlády a z voleb vzešlého parlamentu) by se zcela osamostatnil. Jako problém tady ale vidím značnou náboženskou heterogenitu Kašmíru, soužití muslimů a hinduistů v rámci jednoho státu by bylo velice problematické

Jak je vidět, problém je to velice složitý a komplikovaný a jeho vyřešení bude ještě stát hodně úsilí a času. Pokud bych se měl pokusit o jakousi prognózu budoucího vývoje, tak se přiklání na stranu strategie a), která předpokládá zachování současného stavu.